

Rocky

İçindekiler

XX Yıl
Kayseride Fuzulî divanları
Ürgübün coğrafyası ve tarihî durumu
Güzel şiirler
Folklör bahisleri
Yanlış bir görüşe cevap
Ankaradan ayrılış (Şiir)
Dağ arkadaşım Hüseyin Şahin
Deriler (Hikâye)

Erciyes
E. Erkmen
Veli Gökten

Keramettin Karamete
Behlül Dal
Muvaffak Uyanık
Mahir Naci

SAYI :
21

AYDA BİR ÇIKAR

1. İnci Teşrin
1943

Baş Buğumuz Milli Şef İsmet İnönü

5037478
1943-1945, 21-28

Ebedi Şef Merhum Atatürk

SAYI
21

ERCIYES

1.nci T.
1943

KAYSERİ HALK EVİ DERGİSİ

A Y D A B İ R Ç I K A R

Umumî Neşriyatı idare eden : DİL - EDEBİYAT KOLU BAŞKANI
EKREM ERKMEK

XX YIL

CEMAL FERİT SAĞLAM'IN
TÜRK TARİH KURUMUNA
ARMAĞANIDIR

Bugün dünya milletleri kan ve ateş dalgası içinde boğulurken mesut Türk ulusu Cümhuriyetin yirmi birinci yaşını idrak ediyor. Millî istiklâl ve millî hâkimiyet mücadelesinin dört çetin yılının sonunda Mustafa Kemal tarafından Türk milletine armağan edilen Cümhuriyet rejimi, onun ölümünden sonra da, aziz arkadaşı Millî Şef İnönü'nün rehberliği altında her gün biraz daha gelişerek, bu günkü mesut sonuçla ulaşmamızı mümkün kılmıştır.

Bu mutlu günde kurtuluş, millî birlik, millî sınır, garphlaşmak ülküsü, bir kelime ile, yaşamak imkânlarını bize veren Elebî Şefin manevî huzurunda saygı ile eğilirken bizi daha şerefli günlere ulaştıracak olan Aziz Millî Şefin irade ve emirlerine bağlılık ve sadakatımızı bir kerre daha tekrar edelim.

Tarihte büyük hâdiseler yaratan Türk milleti yirminci asrı ilk dörtte birinde vaki olan feci hâdiselerle yine aynı tarihten silinmek tehlikeleri karşısında kalmıştı. Felâket günlerinde kendisini kurtaracak bir şef yaratmanın sırrına ezeldenberi vakıf olan Türk milleti Ebedî Şefin şahsında kurtulmak, yaşamak ve mesut bir istikbale namzet olmak hakkını buldu. Asırların, ezeze varlığını bile şüpheli bir hale koyduğu bir cemiyet fertlerini hürriyet ve istiklâl bayrağı altında şahlandıranak düşmanları budut dışına attıktan sonra en ileri milletlerin idare tarzı olan «Cümhuriyet rejimi» ni getirdi. Yirmi yıldır bu rejimin bahsettiği imkânlar içinde çalıştık ve çalışıyoruz. Bilhassa kültür mücadelesi, Cümhuriyetin başlıca mevzuu; şeref, ciddiyet ve fedakârlık ta bu mücadelenin başlıca vasıflarını teşkil etti. Bu rejimi, Türk milletinin yurtsever göğsünde besleyip büyüten tek gıda, her alanda Cümhuriyetin zaferleri oldu. Orduda, kültürde, hukukta, iktisatta ve teknikte her defa yeni bir başarı Cümhuriyeti Türk ruhunun derinliklerinde temelleştirdi. Kurulduğu gündenberi onu maddî ve manevî cephede yükselten ve bugün yaratıcılık ve yapıcılık ihtirasının en genç yaşını yaşıyan İnönü başımızda olduğu halde Türkiye Cümhuriyeti yirmi bir yaşına basıyor. Sağlam ve sıhhatli temeller üzerinde kurulmuş olan Cümhuriyet karşılaşacağı her müşkülü yenecek kudret ve kabiliyettir.

Türkiye bu kadar mütecanis bu kadar mütekâsif bir hayatıyeti ancak Cümhuriyete borçludur. Gönümüz ve göğsümüz onu kuran ve yaşatana karşı şükran duygularile doludur.

Erciyes

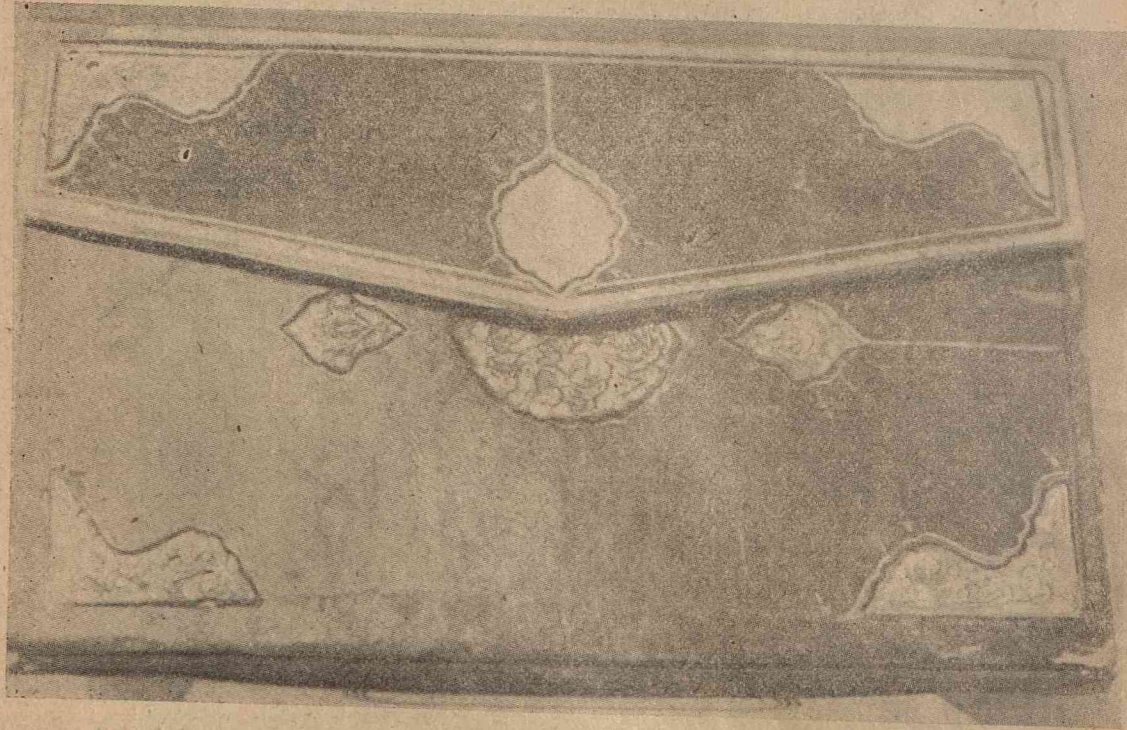
Kayseride Fuzulî Divanları

YAZAN: E. Erkmen

Büyük Türk şairi Fuzulînin şimdiye kadar Arap harflerile tap edilmiş divanları arasında bir az işe yarar olanı Profösör Fuat Köprülü'nün Azeri edebiyatı hakkında uzunca bir mukaddemesini ihtiva eden Yeni Şark tab'ıdır.

Bundan başka muhtelif yer ve zamanlarda tabedilmiş nüshaları mevcut olmakla beraber hamen hiç birisi Fuzulîye ait bütün eserleri ihtiva etmiyor. Yenişark tab'ına esas olduğunu kuvvetle tahmin ettiğimiz 1286 tarihli Tasviriefkâr tab'ı da dahil olmak üzere bütün matbu divanlar muhtelif bakımlardan eksiktir.

Büyük kitle tarafından uzun zaman sevilip okunan eserler çok defa tahrife uğrarlar. Hususile Azerî şivesile yazılan Fuzulînin şiirleri bir çok bakımlardan kolaylıkla asıl imlâ ve şeklini kaybetmiştir. En başta lehçe yakınlığı gelir. Meselâ Çagatay edebiyatına ait şiirler, kelimelerin esas fark-

Fuzulî Divanının Kabi

ları dolayısıyla, daha az bozulduğu halde, aynı kökten gelen Azarî lehçe-
sindeki söz ve tâbirler Anadolu lehçesinde, bu lehçenin şekil ve kalıbına
daha kolay girivermektedir. Meselâ: (Eksük sözü eksik, çıkan sözü çık-
mam veya çıkmam, tutmak sözü tutmak, tüğ sözü tüy) gibi; hatta bu imlâ
bozulması yüzünden bazan mânaların bütün bütün değiştiği görülmek-

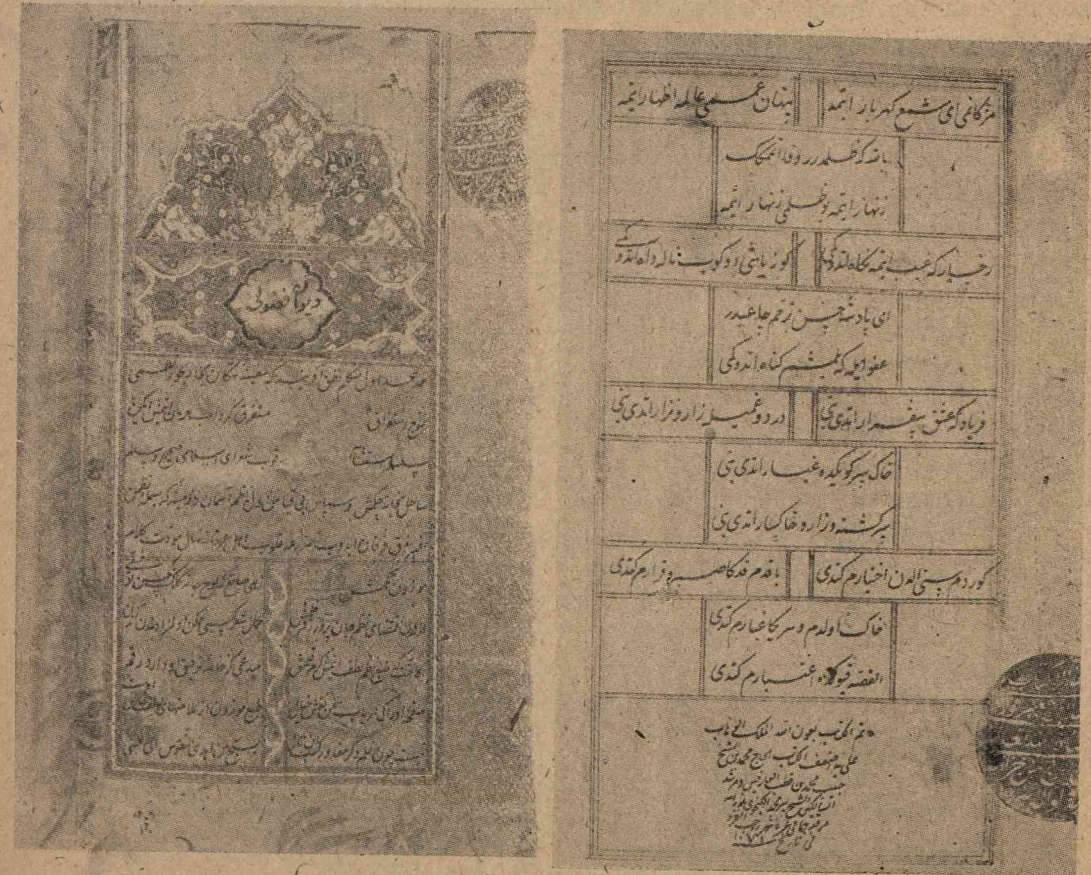
tedir. Meselâ meşhur muhammeslerden birinin bir kıt'ası Tasviriefkâr tab'ı ile
Yeni Şark tabında şöyle çıkmıştır:

Dostlar ben nâle vü feryât kılsem ayb emiş
Çarh - ı bedmîhrin elinden dâd kılsem ayb emiş
Gam diyarın dil ârâ âbâd kılsem ayb emiş
Bu bina birle cihanda âd kılsem ayb emiş
Bir kadi şimşâd Gülrûhsardan ayrılmışem

Değil mânasına gelen (emas) sözünü (emiş) şekline kolaylıkla çeviren
(eli kalem olasıca bed tahrir kâtip) mânanın tamamen değiştiğinin farkına
varmamıştır. Dikkatle okunursa kolaylıkla anlaşılır ki şair, (dostlar ben nale
ve feryat etsem, kötü dünyanın elinden şikâyet etsem, gam diyarını
gölümde mâmur etsem ve bu bina ile cihanda şöhret alsam) ayıp değildir.
Çünkü (bir şimşir boylu gül yanaklıdan ayrıldım) demek istemiştir

Yine aynı divanda gazellerden dirinin bir beyti şöyle geçmiştir.

Vasl kadrin bilmedin fırkat belâsın çekmedin
Zulmât - i hier etti çok târik işi rişen bana

Divandan İki sayfa

Halbuki aslında (bilmedin) sözü (bilmedim) (târik) sözü (mübhem) şeklindedir ki mâna böyle daha doğru olur.

Fuzulînin matbu divanları tetkik edilirse bu gibi imlâ ve mâna hatalarına sık sık rastlanır.

Bu gibi açık hataların uzun asırlardanberi sürüp gelmesinden başka Türk edebiyatının en büyük sanatkârına ait tam bir külliyyatın elde bulunmaması yürekleri sızlatan bir hâdise olarak ortada durmaktadır. Bir sanatkârın şahsiyet ve değeri etrafında fikir yürütmenin, her şeyden evvel, eserlerinin tam olarak anlaşılmasına bağlı bulunduğu bu asırda edebiyatımızın en büyük sanatkârına karşı gösterilen bu ihmâl affı çok güç bir suçtur, kanaatındayım.

Bugün sevinçle öğreniyoruz ki yurdumuzun bir çok yerlerinde çok geç kalan bu işi, başarmak yolunda adımlar atılmıştır. Anadolu'nun bir çok zengin kütüphanelerile hususî ellerdeki eserlerden faydalanarak başarılmak istenilen bu işe, ufak bir yardım yapabilmek ümidile, biz de katılmak istedik. Bu maksatla Kayserideki «Raşit efendi kütüphanesini araştırdık. Rastladığımız iki Fuzulî divanı, ilk hamle de bu iş için temel teşkil edecek mahiyette olduğunu gösterdi. Yalnız gazellerle kıtalarda yirmi kadar fazla parçayı ihtiva eden bu iki divandan birisi Azerbaycanda Genceli (Şeyh Pir Mehmet) adında bir zat tarafından 1071 tarihinde tertip edilmiştir ki, zannımıza göre, en doğru ve Fuzulînin kepdi şivesile yazılan biricik divandır. Kayseri Halkevi tarafından aynen tab'ı düşünülen bu divanda, Yeni Şark tab'ına nazaran, fazla bulduğumuz parçaları şimdilik «Erciyes» de meraklılara sunmayı münasip gördük.

Hoşdur ey gün tâlün kim düştün ol hâk - i dere
Ehl - i devlet dâmenin duttun yetersin bir yere
Dâme düşmüş bir şikârim kim adem sahrasına
Menzilimden her taraf açmış ecel bin pencere
La'lin etrafında hattından gönül eyem değil
İtimad olmaz yeni îmana gelmiş kâfire
Hat ne hacet ehl - i dil kaydine ruhsarın yeter
Âlemi dutmakta gün muhtaç olur mu leşgere
Saye saldın sûya serv - nazı reşk öldürdü kim
Ben dururken devlet - i vaslın ne nisbet âhire
Başta her tuğ aşk odundan bir tütündür kim çıkar
Çizginen başım belâ bezminde benzer mücmera
Ey Füzûlî bende rahat koymadı şeyda gönül
İsterem kim kurtulam andan verem bir dilbere
Gönül tâ var elinde câm - ı mey tesbihe el urma
Namaz ehline uyma anlar ile durma oturma
Eğilüp secdeye salma feragat tacını baştan
Vuzûda su sepib rahat yuhusun gözden uçurma
Sakin pâmal olursın borya tek mescide girme
Veğer naçar girsen anda minber gibi çok durma
Müezzin nâlesin alma kulağa düşme teşvişe
Cehennem kapusın açtırma vâızdan haber sorma
Cemaat izdihamı mescide salmış kûdûretler
Kûdûret üzre lûtfet bir kûdûret sen hem arturma

Hatibin sanma sadık mecaidin kavlıle filetme
İmanım saya âkıl ihtiyarın ana tapşurma
Füzûlî behre vermez tâat - ı nâkıs nedir Cehdin
Kerem kıl rızkı tâat sûretinde kadden asurma
Ey tegafül birle her saat kılan şeyda beni
Vâkıf ol kim öldürür bir gün bu istigna beni
Zâfım elden yâşurur ahvalini saklar Veli
Nâle-i bîhtiyarımdır kılan rüsva beni
Ger beni hûnabe-i eşkim nihan eyler ne sûd
Kande olsam mihnet-i eşkim kılur peyda beni
Vâlih i zevk - ı beb-i meygûn u çeşm-i mestinem
Sakiya sanma harab etmiş mey-i sahba beni
Hâli etmiştir beni benden muhabbet dostlar
Ayb kılmen görsegüz âlemde bîperva beni
Kûşe-i mihrab dutmuştum reh-i zuhd u salah
Koymadı öz halime ol nerkis i şehla beni
Ey Füzûlî bir sanem zülfine gönlüm bağladım
Çekdi zencir-i cunune âkıbet sevda beni
Giryedir herdem açan gamden dutulmuş gönlümü
Eşkdir hâli kılan kanile dolmuş gönlümü
Ey periveşler cefa resmim unutman lutfedup
Eyleman bed - hu cefa mutadı olmuş gönlümü
Vade-i vaslile gülruhler etmen ıztırap
Mihmet-i hicran ile ârâm dutmuş gönlümü
Hançer-i bîdâd ile her dem urur zahm üzre zahım
Hiç bir dem görmedim öğmüş öğülmüş gönlümü
Paybend-i lûtf olup bir yerde sakın görmedim
Deşt-i hayrette tereddütten yorulmuş gönlümü
Simberlerden gelen daşlari yığmış çevreme
Aşk mamur eylemek ister bozulmuş gönlümü
Her zaman bir ateşin ruhsar sevdasın çeker
Ey Füzûlî gör bu odlara urulmuş gönlümü
Aldı gülzar içre su aks-i izar-i âlini
Çekti güller suretin manzur edup timsalini
Adın etmiş gün olup bir aks mîrat i felek
Subh gösterdikte sen ruhaar - ı ferruh halini
Şerha bir bir gün kıldığın bîdadı çekmez haşredeki
Ol melek kim yazmak ister nâme-i âmalini
Seyl i hûn halin hayalile buzup göz merdümün
Merdüm etmiş çeşm i hunbare hayal-i halini
Koymdi bir kimse cevri çekmeğe rahmet dahi
Men' kıl hunrizlikten gamze-i kattâlini
Gam günü üstümde senden gayri yok ey dud u âh
Lutfedup benden götürme saye-i ikbâlini
Ey Füzûlî beski gamnak oldu ahvalin senin
Gamdan olsan hiç kes sormaz dahi ahvalini

Ürgübün Coğrafyası ve tarihî durumu

YAZAN: Veli Gökten

1 — Ürgübün adı: Ürgübün ilk adı taşlık memleket anlamına olan (Elkep) dir. Ürküp Kapa-dokyahlar ve bizans devrinde (Öziyana) ve sonradan da (Bahısar), Selçuklar devrinde de (Elkep) in değişmiş şekli olan (Ürgüp) adını takınmıştır.

2 — Coğrafi durumu:

A — Genişliği nüfusu, kesafeti ve köyleri: Ürgüp köyleriyle birlikte (770) km karelik dar bir sahada kurulmuştur. Bindokuz-yüz kırk sayımına göre köylerle birlikte (22500) küsur, nüfus kaydine göre (27000) küsur yalnız kasabanın sayısına göre (4500) küsur ve nüfus kaydına göre 7000 küsur nüfusu vardır.

Kesafeti: Kilometre kareye sayıma göre (29); nüfus kaydine göre de (35) kişi isabet etmektedir. Kayalık yerler çıkarılırsa bu kesafet biraz daha artar.

B — Tabii teşekkülü ve özellikleri: Ürgüp erazisi kıvrılır mağın büyük kavsinin tam güneyinde ve genel olarak Kızılr-mak sathımali üzerindedir. (30) kilometre uzunluğunda bulunan (Damsa) vadisi ile (10) kilometre uzunluğu olan (Kapadokya) vadisi Ürgüp'ün suyunu Kızılr-mağa akıtır.

(Damsa) vadisine (Örtahisar, Üzengi, Dereköy) adında üç büyük yarıntı, bu yarıntılara da dik ve eğri istikametlerde birleşen irili ufaklı yüzlerce yarıntı lar vardır.

Bu yarıntıların ilk teşekkülünden sonra ürgüp erazisini (Er ciyes) in attığı küller ve muhtelif cins indifa maddelerinden teşekkül etmiş bir tabaka kaplamıştır. Bu tabaka bazı yerlerde 2-3 metre bazı yerlerde de yüzlerce metre kalınlıktadır.

Sertlik ve yumuşaklık dereceleri pek çeşitli olan volkan tabakası ve rusubî erazi üzerinde tabii etkilerle meydana gelmiş olan Binlerce yarıntı ve tümsekler Ürgüp ü o derece enteresan bir şekle sokmuştur ki, gezginler bu muhteşem manzara karşısında hayran oluyolar. İşte bu tabiat dekorunun başta başları taçlı olan Peribacalarıdır. Merkezi (Aktepe) olmak üzere bütün Ürgüp erazisine yayılmış olan bu peribacalarının sayısı yüz bini geçer. Peribacalarının bir kısmı içerisi oyularak işlenip mesken, güvercinlik, aralık, meyve, Üzüm, şarap damı ve ağıl olarak kullanılmaktadır.

C — Fosiller: Ürgüpte Er ciyes'in indifasından önce hayatın varlığını volkan külleri altında kalıpta aşını neticesi meydana çıkan fosiller isbat etmektedir. Bu fosillerin en önemlisi (Karain) köyünün hemen kuzeyinde ve (Ören) mevkiinde bulunan ve (At) in ecdadı olan (Hiparon) fosilleridir.

Ürgüp Maarif memuru Bulunduğum sırada ilgili makamlara bu fosillerin varlığı bildiril-

miş ve bunun neticesi olarak 1935 yılında Profesör (Şapü), Profesör (Hamit Nafiz) bir kısım doçentlerle birlikte Ürgübe gelerek mahallinde incelemeler yapmışlardır. Bu fosillerin bir emsalinin Amerikada bulunduğu ve başka bir yerde bulunmadığı yine o zatlar tarafından söylenmiştir.

Kaya içerisinde taş haline gelmiş ve orta büyüklükte bir eşek cesametinde bulunan (Hiparon) lar mücessem bir şekilde göze çarpmaktadır. Bu fosillere ait çene kemiği, diş ve bacak kemiği gibi bazı parçaları da (Karain, Boyalı) köyleri okullarıyla merkez İnkılâp okulu müzelerinde bulunmaktadır.

D — Ziraî Özellikleri: Erazinin muhtelif toprakları ve mâ razları ihtiva etmesi yüzünden Ürgüp'ün toprak ürünleri de pek çeşitlidir. Bu çeşitlerin başında Üzüm, meyveler, patates, afyon ve kıska (Arpacık) gelir. En mühim ihracat maddesi Üzümdür. İnhisarlar İdaresi 1942 yılında (1,5) milyon kilo kuru üzüm almıştır. Her çeşit meyve, patates, arpacık ihracatı da önemlidir. Mühim bir yekûna balığ olan afyon ihracatı (bir aralık ekiminin yasak edilmesi yüzünden) çok azalmıştır. Ürgüp'ün (Tokaloğlu ve bitirgen) adlarını taşıyan kuru kayısıları da şöhrat kazanmıştır. Ürgübün meyve anbarları dünyanın en iyi anbarlarından. Bu anbarlarda üç senelik elmalar daha yeni ağacından koparılmış gibi görülür.

E — Halkın bellibaşlı işleri: Başta bağcılık olmak üzere meyvecilik, ve sebzeciliktir. Kadınlı erkekli bu sahada çalışan halk

ziraat ilminin kabul ettiği ve yüzlerce yıllardanberi denemeden geçirilmiş bir yetiştirme bilgisine sahiptir. Arazi dar olduğu için az topraktan çok ürün alma usulleri tatbik edilmektedir. Halk her çeşit gübrenin kullanılmasını çok iyi bilir. Binlerce güvercinliklerden çıkarılan güvercin gübreleri ve fennî gübreler kullanılır.

Yukarda sayılan işlerden başka Ürgüp halıcılığı da önem kazanmıştır. Kök boyası ile her çeşit modelleri çok ince ve ahenkli bir şekilde dokunan Ürgüp Halıları İktisat Vekillığının açtığı sergide en yüksek maddayı kazanmıştır. Ürgüp kadınlarının sanat ruhundan doğan bu ince sanat eserleri için Avrupa siparişleri bile kabul edilmektedir. Ürgüp Halıcılığının tekâmülün de Halı atelyesi sahibi (Halil Elalan) ın yüksek himmet ve gayretlerini burada anmayı büyük bir borç bilirim.

F — Âdet ve ananeleri: Bü-tünü Öz Türk bulunan Ürgüp halkı Türklük âdet ve ananelerine tamamen bağlıdır. Başta misafir severlik gelir. En iyi gıda maddeleri ve yatak takımı misafir için saklanır ve ısrarla ikram edilir.

Doğumdan Ölüme kadar çok uzun bir âdet silsilesi vardır. İctimâî hayat düğünlerde ve bayramlarda göze çarpar. Kadınların ve erkeklerin (Alay) adı verdikleri Ahenkli bir oyunları vardır. Bu oyunların şarkıları da oynayanlar tarafından söylenir. şarkılar da Ürgüp Halk şairleri tarafından yapılmıştır. Halk Müziğe çok düşkündür. Evlerin bir çoğunda saz, tef, ud, keman, gramofon

bulunur. Halkın neşesi ve sihati genel olarak iyidir. Yalnız sıtma belâsı son yıllarda Ürgübe de pençesini atmıştır. Mücadeleye şiddetle ihtiyaç vardır.

3 — Tarihî durumu :

A — Kapadokyalılar dahil olmak üzere eski devirler :

Taş devrinden kalma mağaralar, Tunç ve demir devirlerinde işlenmiş ve her devrin izlerini gösteren binlerce kaya damlar, tığrazlar, sığınaklar ve kaleler Ürgüp'ün çok eski devirleri yaşadığı hükmünü vermektedir. Bu meyanda Etiler devrini de sayabiliriz. Esasen Eti bölgesi içindedir. Bazı kazılar ve toprak aktarmalarında çıkan Eti tipindeki küpler ve eşya bunu isbat etmektedir. (Sarıhıdır) köyü üstünde ve Kızılırmak kıyısında Halen (Firikler) adını taşıyan mağaralar da firikler devrine ait bir izdir.

Ürgüp Kapadokya devrinde (Öziyana) adını taşımıştır. O devirde az önemli bir şehir hayatı yaşamıştır.

Bizans tipindeki oyma damlar ve kiliseler de o devre ait tarihî eserler sırasındadır. Bunlara ait tafsilat eski eserler sırasında verilecektir.

B — Yeni devirler :

Selçuklar devri Ürgübün en parlak zamanıdır. Bu devirde Ürgüp Ortaanadolunun küçük şehirleri içerisinde en önemli bir ticaret merkezi olmuştur. Kızılıрмаğın kuzeyinde bulunan Türkmenler ve Nevşehirle Aksaray bölgelerinde bulunan bütün aşiretler Meyve, Üzüm, pekmez, kundura ve bütün ticaret maddelerini Ürgüpten temin ederler ve ürünlerini de Ürgüpte satar-

larmış.

Ürgüp Osmanlılar devrinde de bu önemini korumuşsa da Damat İbrahim paşanın (doğduğu «Muşkara» köyünün yerinde) Nevşehir gibi önemli bir şehiri kurması ve bu şehrin inkişafı için Ürgübün zararına çalışması yüzünden Ürgüp eski önemini kaybetmiştir. Fermanlar ve tarihî kayıtlarla isbat edilen bu hareket üzerinde düşünülecek olursa İbrahim paşanın Nevşehirli geliştirmek için Ürgübe darbeler indirmesi, Hiç bir devrin ihya ve imâr fikirlerine uygun görülemez. İbrahim paşa bir aralık Ürgübün kadısını bile Nevşehirle kaldırarak Ürgübü bir köy halinde Nevşehirle bağlamıştır.

Osmanlılar devrinde Ankara harbine giderken Kayseride (Sebikbar) olan Timur Ordusu Ürgüpten geçmiş ve Ürgüpte konaklamıştır.

Mısır Valisi Mehmet Ali paşanın Osmanlılarla yaptığı harpte Konya üzerine çekilen Osmanlı ordusunun sol cenah grubu Ürgüpten geçmiştir. Bu grup bozgun halinde geçtiği yerlerde her çeşit yağma ve hakareti irtikâp ettiği için Ürgüp halkı orduyu Ürgübün içine sokmak istememiş ve ordu ile çetin bir savaş yapmıştır. Osmanlı Ordusu komutanı (Teslime) tepesine toplanı tabiye ederek Ürgübü şiddetle bombardıman ettikten sonra da yağma ettirmiştir. Bu vurgun (Osmanpaşa vurgunu) adıyla Ürgüpte anılır. Bu savaşa ait mermi izleri altıkapılı türbesinin duvarlarında halen mevcuttur.

Bu bozgun ordu yolunu değiştirerek kendisini Kızılıрмаğın kuzeyine atmak suretiyle İbrahim paşa ordusunun takibinden

kurtulabilmiştir. 1831 M.

Ürgüp İstiklâl harbinde de çok önemle bir rol oynamıştır. Erzurum kongresinden sonra mukadderatını konre kararlarına bağlayan Ürgüp halkı padişah hükûmetinden direktif alan Kaymakam Halit Hüsrev ve menfi ruh taşıyan şube reisi binbaşı Aziz İrfan ve taraftarlarıyla şiddetle mücadele yapmış ve en son Kaymakam ve hempalarını bir gece tevkif ederek mahfuzan Niğdeye, Şube reisi ile birlikte Muamelât memuru Yüzbaşı Necatiyi de Konya divanharbine göndermek suretiyle Millî hareket lehine duruma hâkim olmuştur.

Başta (23) İhtiyat zabiti ve müdafaai Hukuk Cemiyeti bulunmak üzere çok esash bir Millî teskilât yapılmış ve mahallî asayiş ele alındığı gibi Rumların şımarıklığı önlenmiş ve Bozanta cephesine de gönüllüler gönderilmiştir.

Büyük cami toplantısında İhtiyat zabitleri padişah hükûmetinin namussuzluğunu açık bir lisanla halka anlatmış ve Millî birliği kurmuştur.

Başta ihtiyat zabitleri olmak üzere Millî kuvvetler bilahara gönüllü olarak orduya iltihak etmişlerdir.

İstiklâl Harbinde Ürgüpte açılan askerî hastanenin bütün ihtiyaçlarını Ürgüp halkı temin etmiştir.

Ürgüp her çeşit inkilâbı seve, seve kabul etmiş ve her zaman Millî hükûmetin yardımcısı olarak kalmıştır.

4 — Eski eserler :

A — Göreme harabeleri ve muhitte benzerleri :

Ürgüple Nevşehir arasında ve Ürgübün tabii sınırları içerisinde Kapadokya vadisinde bulunan (Göreme) harabeleri beynelmilel ehemmiyeti haiz bir kiliseler diyarıdır. Peribacaları içerisinde oyma ve işleme suretiyle yapılan ve bütün teşkilâtı ihtiva eden bu kiliseler önce Türk tarzında Türk mâbedi olarak yapılmış iken sonradan Hristiyanlığın çıkması üzerine yine Türk mimarları tarafından Hristiyan kilisesi şekline çevrilmiştir. Eski Türk mabedi vasfını taşıyan ve Hristiyan kilisesine çevrilmemiş olanları da vardır.

Bizans devrinde bu kiliseler çok şöhret kazanmış ve teşkilâtını, sayısını çoğaltarak Anadolu Hristiyanlığının ruhanî merkezî ve papazların, tarikidünyaların inzivagâhı olmuştur.

Hristiyanlık propagandası yapan yağlı ve şulu boya resimleri halen tazeliğini muhafaza etmektedir.

Dünyanın her tarafından bu kiliseleri görmek üzere her yıl yüzlerce gezgin gelmektedir. Ürgüp çevresinde bu kiliselere benzer bir çok kiliseler var.

B — Sarıhan, Büyükcami ve Eskihamam :

Konya Selçuk devletinin şarktan gelen Mogol tehlikesine karşı gelmek üzere Konyadan Sivas kadar (30) kilometrede bir yaptırdığı menzil hanlarından bir tanesi de (Sarıhan) dır. Bu han Ürgübün (6) kilometre şimalinde ve Ürgüp çayının hemen batı kıyısındadır. Kapısının güzelliği ve sağlamlığı itibarıyla menzil hanlarının en iyisi olan bu güzel eser Hierî (616) yılında (Alâettin Keykubat) zamanında ya-

pılmıştır. İç methal kapısında bulunan (Eşşükrüllah) kitabesi (ebcet) hesabı ile bu tarihi göstermektedir.

Kasaba içerisinde bulunan Büyükcami ve eski hamamda yine Alâettin Keykubat zamanında yapılmıştır. Sonradan tamir edilerek Karaman oğlu vakfiyesine bağlanan bu caminin eski kitabesi tarafımdan bulunarak merkez inkilâp Okukulu Müzesine konmuştur. Kitabe de Alâettin Kkeykubat adı geçiyor.

C — Taşkınpaşa camisi, saray ve türbeleri :

Hamit oğulları sülâlesinden olupta Karamanoğullarına iltica ettiği zannedilen (Kara Mahmut) (Taşkınpaşa) Ürgübün 20 kilometre güneyinde ve Damsa vadisinin en güzel yerinde bulunan (Taşkınpaşa) köyünde ikame te memur edilmiştir.

Bir aralık derebeyi salâhiyetini alan bu zat Selçuk tarzının en güzel tipini taşıyan bir cami, bir saray ve iki türbe yaptırmıştır. Caminin mihrabı ile mimberi çok enteresandır. Zaç ağacından yapılmış ve üzeri oyma kabartma hendesi tezyinat ve ayet-i kürsi ile sülenmiş bulunan bu emsalsiz mihrap halen Ankara Etnoğrafya müzesinde bulunmaktadır.

Taşkınpaşa aile mezarlığını ihtiva eden türbe içerisindeki hece taşları üzerinde Arapça yazılan tarih. Hicrî (757 ve 762) olarak terceme edilmiştir. Yine bu kitabeler içerisinde (İlyas ve Hızır) adları geçmektedir.

D — İbrahim paşanın (on) çeşmesi :

Damat İbrahim paşa Ürgübe vurduğu darbelerin acısını halka unutturmak için Ürgübe (10)

çeşme yaptırmıştır. Bu çeşmelerin suyu Kayak köyünden getirilmiştir. Çok eskiden (Kavak) köyünden (Göremeye) kadar yapılmış (15) kilometrelik kayadan oyma tünel üzerinde tamirat yapılmış ve (Ortahisar) köyünden Ürgübe kadar (5) kilometrelik bir su yolu da yine kayalar içerisinde oyularak yeniden açılmıştır.

On çeşmenin mermer kitabesi İstanbuldan (Sarban Osman) kumandasında develerle gönderilmiş ve bunun için de bir ferman çıkarılmıştır. Çeşme kitabeleri şair Nedim ve Vehbi tarafından şiir halinde yazılmış ve İbrahim paşa öğülmüştür.

5 — Bu yazı için istifade edilen kaynaklar :

1 — Şahsî tetkikatım, Kitabeler.

2 — Profesör (Şapü) ve profesör (Hâmit Nafiz) heyeti ile birlikte tetkikatım.

3 — Profesör (Fonder Oste) heyeti ile birlikte yaptığım tetkikat.

4 — Ankara Ziraat Enstitüsü bağcılık şefi (Nail Oraman) ve Meyvecilik şefi (Ömer Lütfi) ile birlikte tetkikatım.

5 — Tacüttevarih, Kandemir'in Eti tarihi, Doktor Rıza Nur'un Türk tarihi, Anadolu beylikleri adındaki eser, Osmanlı tarihi, müverrih Ahmet Refik'in Türk tarih encümeni risalesindeki yazıları, Moltekenin Avrupa mektupları, şair Teksiyenin küçük Asyası.

6 — Çok kısa olarak besaplanan bu yazı Kayseri Maarif Müdürü Muvaffak Uyanık'a saygı ile sunulur.

Kayseri Ahmetpaşa O. öğ.
Ürgüplü Veli Gökten

Güzel Şiirler

Sormayın

Camlaşan gözlerimin,
Vicdanımın en emin,
Yaşadığı bir demin,
Günahını sormayın.

Lâcivert gölgelerin
Ardından derin derin,
Bir toz olan gönlerin
Siz âhını sormayın...

Nasibi yok duamın,
Şeytanlaşan bir gamın,
Ve şu ölen akşamın
Sabahını sormayın...

A. Rıza Ergüven

Sen ve Akşam

Şehirden uzaktayız bu akşamda çocuğum,
İşte yeşil bir ova uzandı önümüzde.
Gölgelerde eridi her tepe, her uçurum
Ve işte son ışıklar kısıldı karşı düzde

Şu çok güzel tümseğe uzanda şöyle biraz,
Bak nasıl yol alıyor köy yolunda bir yaya,
Ve nasıl gölge gibi ovaya uzandı yaz;
Güneşten taç giyindi uzaklarda bir kaya ..

Yavaş yavaş dönüyor tarlada çalışanlar.
Akşamı ağaçlığa getirdi kuş sesleri..
Bu saatlerde burdan geçenler belki anlar,
Rüzgârın burda niçin sıklaşır nefesleri.

H. N. OKAY

Kayseride söylenen dualar

TOPLAYAN : Şefik Türker

Ömrün uzun ola, düğünün güzün ola, dokuz oğlun üç kızın
ola, toprak deye yapıştığın altın ola.

* *

Allah; eşik, kaşık ve beşik düşmanından sen emin eyle.

* *

Allah sana, su gibi devlet, pakır gibi kuvvet, bir güzel avrat
beş tane evlât vere.

* *

Taşı tutasın altın ola, akibetin günün hayır ola.

* *

Atın kişnesin, hanım işlesin.

* *

Allah gençlikte ölüm, gocalıkta zulüm vermiye.

* *

Allah oğlum sana, bir gazan altın bir güzel hatun versin.

* *

Allah, birin bin olsun.

* *

Yarabbi, dertliyi derdinden, borçluyu borcundan sen kurtar.

* *

Başında ağ gıllar bitsin.

* *

Allah ömrüyün üstüne ömür versin.

* *

Günün gününden âiâ olsun.

Kayseride söylenen ata sözleri

TOPLAYAN : Sabahat Ayrıl

Arpa taşlı, rağbet iki başlı

* *

Ardıcın közü, yalancının sözü

* *

Çubuğ iken çit demeyen, hezen iken küt demez [1]

* *

Kalma kötünün sözüne, bilse iyisini söyler

* *

Şam'a vardın şarıktın, eski çarklarını unuttum.

* *

Deveyi güden bilir, ağıy yudan bilir.

* *

Dibi görünmedik suya dalma

* *

Danışan dağ aşar, danışmıyan yolda kalır.

* *

Bin bilirsen bir bilene danış

* *

Ağacı budarlar sıvgan verir, sıvganları meyva verir.

* *

Hamama gidenin tası, Keybad'a [2] gidenin tokucu.

* *

Akilsız baştan, zefil daban ne çeker.

[1] Hezen ; Kalın ağaç gövdesi.

[2] Keybat ; Keykubat'tan muhaffef olup Kayseri yakınında küçük bir köyün adıdır.

Yanlış bir görüşe cevap

Yazan : Keramettin Karamete

Dünyada öyle yerler vardırki, bazı insanlar gibi gönülleri tesbir etmek için esrarlı bir kudrete maliktirler. Bunlar kendilerini ziyaret edenlerde muhakkak olarak unutulmaz hatıralar bırakırlar. Sadece güzellik ve letafet bu keyfiyeti izah edemez. Her halde bunlarda daha bir çok vasıflar vardır. Kayseri işte bu yerlerdendir.

Memleketimiz, dünyanın bir çok tanınmış değerli kimseleri tarafından ziyaret edilmiş, incelenmiş ve beğenilmiştir. Bu salahiyetli kimselerin hepsi de Kayseriyi ve Kayserilileri takdir etmekte adeta birbirleriyle rekabete girişmişlerdir. Bunların yazılarından bazı örnekleri Erciyes mecmuasının (16) sayılı nushasında vermiştim.

Aşağıda görüleceği veçhile müstesna olarak tek bir kişi, hiç

[1] Bu zat. Kayseride iken ilkokulların adedini kasden azaltmıştır. İsteklerini kabul etmiyen öğretmenleri köylere göndermiş ve hatta kadro dışında bırakarak Vilayet haricine gitmelerine sebep olmuştur. İsteklerini kabul ede öğretmenler köyden şehre getirilmiş ve onu her suretle tatmin edenler de tasavvur edemiycekleri makamları elde etmişlerdir. Ve bu gün bunlar mütesep hakları olmuştur. Müfterilikte eşi bulunmıyan bu adam bir çok öğretmenlerin istikbaliyle oynamıştır. Bir kerre bile dersine girmediği öğretmenler hakkında bir sürü isnatlarda bulunmuştur. Böylece yüksek makamları ve oradan gönderilen zevatı iğfal ederek bunların terfi ve yükselmelerine mani olmuştur. Değerli bir çok öğretmen üzerindeki uğursuz tesiri ebedi bir yara gibi kalmıştır.

Kendi AKRABA-larından birisinin

salahiyeti yokken sırf bilgiçlik taslamak üzere Kayseri ve Kayseri hakkında ne varsa hepsine karşı husumeti olduğunu isbat etmiştir. Nahit Sırrı adındaki bu zat böylece en büyük kısmını Kayseriye tahsis ettiği baştan aşağıya uydurma ve yalanlarla dolu "Anadoluya seyahat notları" adında bir hezeyanname meydana getirmiştir.

Kayserinin özü, sözü, tarihi nesi varsa hepsi su katılmadık halis Türktür. Ve bu yüzden kendisi kıskanılabılır. Nitekim de öyle olmuştur. Şehrin iki üç dalkavuşundan başka bütün vilâyetin nefretini kazanmış olan bir zaman Kayseri maarifine kara günler geçirten, bin şükür ki bu gün artık maariften bir daha dönmemek üzere uzaklaştırılan Hüsnü İrkilata'nın refakatinde gezmesi bunu teyit etmektedir.(1)

bulunduğu bir mecliste, tesadüfen 7 ağustos 1927 tarihli İkdâm gazetesinin, listesini neşr ettiği -Türk aleyhdarı cemiyetlerin azası meyanında bunun adı da yüksek sesle okunmuştur. Akıllı mecliste bunu dinleyen zevatı kendisine birer birer haber vermiş, o da kendisiyle aralarında hiç bir anlaşmazlık bulunmıyan bu kimselerin hepsine muğber olarak fırsatını bulunca salahiyetini sulistimal etmek suretile mağduriyetlerine sebep olmuştur.

Halkevi mensuplarının bilhassa öğretmenlerinin hazırladığı (Kayseri sözlüğü) adlı esere hiç emeği sebkat etmeden imzasını koymuştur. Velhasıl bu adamın Kayseride yaptığı maddi ve manevi fenalıklar sonsuzdur. Mimar Sinan'ın hamamının yıkılmasına da sebep olduğundan insanlık bu nu ebediyen lanetle anacaktır.

Kendisine yeni bir Evliya Çelebi süsü veren bu adam kendi saçmalarının farkında olmadan bu memlekete ait her şeyi tenki de yelteniyor. Bereket versin ki onun bu degersiz satırları daha evvel tarafsız muharrirlerin Kayseri hakkındaki yazılarıyla tamamen tekzip edilmiştir. Sadece bu rada onun büyük ve iftiralarla dolu yazısının bazı noktalarına temas edilecektir.

Kitabında ziyaret ettiğini bildirdiği Kayseriden gayri memleketler hakkındaki mütaaleaları da itimada şayan görülmemiştir. Herhalde onlar için de bir çok yalanlar uydurmuştur.(2)

Şimdi Kayseriye tahsis ettiği sahifeleri inceliyelim :

Kayseri yolunda yalanlarına başlıyor : (sahife 74) Kayseri ile Yerköy arasında şifalı diye bir istasyon yoktur. Şefaathı vardır. Hakkında malûmat verdiği nahiyenin istasyonundaki kocaman yazıyı okuyamamış olması derin bir müdekkik olduğunu meydana çıkarıyor.

Vuzuh iddiasında bulunan bu zatın gene 74 sahifeden alınmış örneklik bir cümlesi : Meryemin veya veliyelerin portrelerinden çıplak ve silik dağlardan dekor yapan eski İtalyan ressamlarının tablolarını gayri ihtiyari hatırladım. Ne kadar da ilmi derin.

Kayseride kaldığı beş gün zarfında buranın bütün hususiyetlerini öğrendiğini bildiren bu zat işe şehrin kahvelerini beğenmemekle başlıyor. Bir şehrin umumî havasını da bir takım hususiyetlerini de bir yabancıya

en çabuk gösterecek şeylerden biri bence kahvelerdir diyor. İnsanlar bütün dünyadaki şehirler hakkında ki malûmatı kahvelerden edinmeğe kalkıştırlarsa hataya düşerler. Avrupada her meslek erbabı için ayrı ayrı kahveler vardır. Şu halde nasıl olurda kahvelerden her hangi birisi şehrin hususiyetlerini bir yabancıya en çabuk gösterebilir ? Kayseride ötedenberi kahve müdavimlerine kadar çoksa işsizlik de o kadar çok addedilirdi. Bütün fenalıkla-rın anası işsizlik olduğunu bilen Kayserililer işlerle güçleriyle meşgul olmayı kahveye gitmeye tercih ederlerdi. Serbest zamanlarında mevsim yaz ise herkes temiz havalı sayfiyelerine, kış ise mahalle veya semtlerinde kendi akranlarıyla hususî toplantılarına giderlerdi. Memleketin ileri gelenleri de sıra ile birer evde toplanırlardı. Kayseri mutasarrıflarından Nazım paşanın meclisleri hâlâ dillerde destandır ve hayranlıkla anılmaktadır. Zaten "o zamanlarda kahveye gitmek bir Kayserili için ayıp sayılırdı. Mafih bu zatın Kayseride bulunduğu zaman Türkiye'nin her tarafındakiler gibi herkesi tatmin edecek kahveler mevcuttu. Her halde bu kahvelere kasden gitmemiştir. Kahvedeki Cümhuriyet gazetesinin elden ele dolaştığı da doğru değil. Çünkü Kayserideki kahveler müteaddit günlük gazetelerle, sair mecmuaları mun tazaman bulundururlar.

Kitabında Kayseriye geldiği gece saat 9,30'da kahveye gittiğini ve kahvesini yarım lamadan

[2] Mesela ecnebinin birisi Sincan köyünün Fransızca (Sen Jan) dan geldiğini yazıyormuş. Bunu [nakleden]

bu zat Fransızca'nın Anadolunun ortasına gelebileceğini bilmiyor (Sin) Türk mezarı demektir. Can ise malumdur.

saat ona doğru misafir olduğu yere döndüğünü yazıyor ve orada (evden getirmiş olduklarıyla Kayseride buldukları Kayseri hakkındaki kitapları bir daha gözden geçiriyor) Gece vakti Kayseriye geldiğinde gazete bile bulmadığını bildirdiği halde nasıl oluyorda Kayseri hakkında bu kadar kitap bulabiliyor?

Tetkikata girişmek için (Anadoluyu dolaşmış ve buradan bahsetmiş seyyahları hatırlıyamamış Sanki bunlardan çoğunu biliyor-muş gibi kendisine bir süs veren muhterem seyyah şaşmaz usulüne müracaat etsin; yani uydur-dursun.

Kendi anlatışına göre oniki saat tren yorgunluğundan sonra burada iki saat zarfında sırf Kayseriyi ilgilendiren türkçe ve fransızca şöyle böyle 600 sahife-yeye yakın metni muhtevi altı kitabı tenkit edebilecek şekilde ciddiyetle okuyor. Kayseri hakkında evvelden edinilmiş bilgisine çok büyük iki saatlik bir zaman zarfında elde ettiği malûmatı da ilâve ederek müsterih uykuya dahi geliyor. Görülüyor ki Evliya Çelebi mübalâgalarını solda sıfır bırakacak şekilde yazılar yazmakta mahir olduğunu isbat eden bu zat, okumak hususunda da erişilmez bir mübalâgacı olduğunu meydana çıkarıyor. Üstelik Evliya Çelebideki hüsnü niyet bunda zerre kadar yoktur.

İki saat zarfında inceleyerek 600 sahife okuyan muharrir başta Evliya Çelebi olduğu halde Kayseri hakkındaki kitapların hemen hemen hiç birisini beğenmiyor. Mamafi dil uzatmaktan ve gülünç bulmaktan çekinmediği bu eserler beynelmilel sahada

tanınmış ve esash birer mehaz olmuşlardır. Bundan dolayı kendine büyük bir hüsrandan başka bir şey kalmamıştır. Bu eserler meyanında büyük üstat merhum Halil Etemin "Kayseriye şehri", de istisnaya tâbi tutmuyor ve ona akıl hocalığı yapmak cesaretini gösteriyor. Bunun da Selçuklulardan fazla bahsetmesi ve Osmanlılardan bahsetmemesi en başlıca nokşanlardanmış. Derin müdekkikliği icabı iki saatte okuduğu kitaplar meyanında olan bu kitabın ismini bile maalesef tam olarak görmemiş. Kitabın tam ismi «KAYSERİYE ŞEHİRİ» Menbâii islamiye ve kitabeleri Selçuki tarihinden bir kıta'dır. İsminden de kitapta hangi mevzuun tedkik edildiği aşikar bir surette anlaşıl-maktadır. Osmanlılardan ve bu arada Mimar Sinandan bahset-meyişi işte bundandır.

Eserde ancak Selçukiler mütalaa edilmiştir.

Profesör Gabriyel'in muazzam eserini de beğenmeyen bu zat, hiç bir yeni mevzu'u incelemeden kırk iki sahife doldurduğunun farkında bile değil.

Hiç olmazsa, adını doğru olarak görmesi lâzım olan Erciyes Kayserisinin adını bile doğru görmemiştir. Adının başlangıcı «Erciyaş» değil, «Erciyes» dir.

Binaenaleyh yukarda zikredilen kıskançlar ve garazkârlar tarafından ilham edilmiş olan adını bile bilmediği bu eser için kıvırdığı yalan ve saçmalarına karşı fazla bir şey yazmayı zait görüyorum.

Bu zat acaba hangi sıfatla kendisini bir tarih tenkitçisi ad-dediyor ve Kayseri için sahife-

lerle martaval yazmak salâhiyetini kendisinde görüyor. Ve hiç bir ilmî kıymet taşımayan yazısıyla okuyucunun sabrını suiistimal ediyor.

Şimdi şehre geçelim: Cumhuriyet Meydanının kışın pek çamurlu olacağını daha mevsiminden evvel istihraç buyuruyor. Halbuki Kayseri toprağında su güneşin görünmesini bile beklemeden hemen kaybolur. Yağmur yağdığı zaman derhal toprak çeker. Ve buranın toprağı bir çok yerlerde olduğu gibi yapışkan değildir. İzharı kehanet başka nasıl olur?

Kayserideki Eskişehir denen yere seyyahı bi nazirimiz «Eti İmparatorluğuna ait Mazaka şehri demekte bir beis görmüyor». Tabii bu yüksek tarihçiliğinin icabı.

Halbuki Makaza olması muhtemel olan ve Eskişehir denilen bu mevkide Frikyâ ve nihayet Bizans eserleri olduğu söylenir. İlerde yapılacak muntazam kazılarla belki başka milletlerin eserlerine de rastlanabilir. Zaten şimdiye kadar burada esash bir kazı yapılmamıştır.

Etilerin ikamet etmiş olduğu yerler, daha yukarda Gürlü ve Asarcıktan itibaren Erciyeseye doğru olan sahadır. Bu yerlerde Eti abidelerine rastlanmıştır.

İçkaledede bir üst kattan bahsediyor. Çıkma cesaret edemediği bir kaç burç müstesna, kalenin bir ikinci katı yoktur. Dolmuş olduğu yerler surun üst kısmıdır.

Ötendenberi «Gülük» adıyla anılan meşhur caminin adını «Küllük» yapıyor. Tahrifatçılıкта eşi bulunmaz.

Yıkıldığını duyduğu ve güya üzüldüğü Mimar Sinan yapısı hamamın yıkılmasına dostu H. Irkılata sebep olmuştur. Memuriyeti icabı yıktırmak şöyle dursun koruması aranırken dinamitle atılmasına göz yummuştur. Binanın bu şekilde Geceleri yıkılmakta olduğunu fotoğrafla tesbit eden, daha evvel Kayseri Valisi B. Fuat Tuksal'ın teşvikiyle Kayseri Müzesini kuran merhum Mehmet Turancı; resimleri Maarif vekâletine gönderildiği takdirde vazifesinden çıkaracağını bildirerek tehdit etmiştir. Zıvalı Turancının kahren ölümüne bu zat sebep olmuştur.

Kayserideki Atatürk heykeline mermer merdivenlerle çıkıldığını yazıyor. Şaşılacak şey. Galiba muhterem müdekkikin gözleri hiç bir şey seçemiyor. Yahutda mermerle âdi betonu bir birinden tefrik edemiyor. Zaten hiç bir kimse bugüne kadar bu heykelin ne kendisini ve ne de kaidelerini beğenmiştir. Fakat gözü görmiyen bu zatın heykeli tenkit etmesi gariptir. Bu yıl bu heykelin beton ayaklı kaidesinin değiştirilmesi için Vilâyet bütçesine 8000 lira tahsisat konmuştur.

Ahali bedava şarkı dinlemek için sinema önünde toplanır ve film başlayınca çekilir gidermiş. Sinemanın önündeki bu toplantı her halde bilet alarak içeriye girmek içindir. Bedava şarkı dinlemek icap etse bahçeler vardır. Bahusus içeride gösterilen filmin şarkıları dışarıya aksettirilmediği gibi her filmin de Türkçe olmadığı malûmdur. Bu da bir uydurmadır.

Gazetelerin münhasıran abo-

nelere geldiğini yazıyor. Halbu ki istediği gazeteleri kitapçı ve bayilerden elde edebilirdi. Bu da iftira.

Zaten bütün bu isabetli görüşleriyle Tan gazetesinde vak tiyle bir seri Kayseri aleyhinde yazı yazan, Kayserinin bir numaralı dostundan sonra bu da iki numaralı dostu olma hak kazanmıştır. Hiç olmazsa onun kullandığı ve kullandığı göz-lüğü kullansa daha iyi görürdü.

Noel Roje bir kadın olması dolayısıyla yazısına fantazilerle dolu romantik bir şekil vermiştir. Onun Mahperi Hatundan istediği gibi bahsetmesi bizi hakikatten ayırmazki. Bahusus onun bir tarihçilik iddiası da yoktur. Onun münakaşasını nakle lüzum yoktur. Lahdin üzerinde bu kadının hangi Selçuk sultanının karısı ve hangi Selçuk sultanının anası olduğu açıkça yazılıdır.

Ankara'dan

Ayrılış

Ölecek bir mahkûna vakit geldi der gibi,
Son kampana duyuldu acı bir haber gibi..
Artık ne bir ümidim, ne de tesellim var..
Tutarak saçlarımdan talih denen canavar
Çarpa çarpa rayların uzandığı yarlara
Bütün emellerimi bağladı tekerlere
Raylar duygularımı sıkı bir kına döndü
Tiren koşuyor sanki o da çığına döndü
Onun da ta içinden gelen bir şahlamış var
Onun da feryadın da bir diyarı anış var
Fakat bence bu çığlık gülen bir baykuş gibi
Bozulan yuvasını arıyan bir kuş gibi gibi
İçim ateş içinde yanıyor yanıyorum
Çölde su ister gibi o şehri anıyorum.

BEHLÜL DAL

Artık başka şahide ne lüzum var. Acaba bu yazıyı da mı göremedi.

Sarl Teksiyenin bir sehvine işaret etmeği ihtimal etmiyor.

Bir taraftan da uydurmalarına devam ederek Pensesin türbesine camiden giriliyor diyor. Halbuki caminin muhteşem ve müzeyyen kapısından içeri girilince avluya benzer bir yer vardır. Türbenin fevkalâde müzeyyen dış kısmı buradan görülür. Fakat türbenin içerisine medreseden yani bu günkü Müzenin içinden girilir, başka yerden girilmesine imkân yoktur. Bu da seyyahı şehrin muhayyalesinin bir saçmasıdır. Türbenin içerisinde kime ait olduğu bilinmeyen fakat büyük bir yer işgal eden sonradan konmuş lahitten hiç bahsetmediğine bakılırsa, insan da türbenin içine hiç girmemiş olduğu zahabı hasıl oluyor. Yok-

(Devam edecek)

DAĞ ARKADAŞIM HÜSEYİN ŞAHİN

YAZAN: *Muvaffak Uyanık*

bütün istiklâl harbi boyunca köyün kadınlarıyla orduya cephaneye taşımıştı.

Hangi memleket meselesini deşerseniz o mevzuda içten alâkalı, tecrübe ve fikir sahibi olduğunu görerek hayret ve memnuniyetim her gün daha artıyordu.

Hüseyin Şahin'i tanıdığım zaman Kayseri Tayyare fabrikasında çok takdir edilen bir ustabaşı, bir tayyare montörü idi. Her makinenin dilinden anlayan bu pratik insanın günün ağır işleri dışında dağ, bayır doluşmağa fırsat bulması onun sürdürülmemiş toprak aşkından ve tabiat sevgisinden kuvvet alıyordu. Sık sık bana şehri kayatından şikâyet eder, köyüne çekilip çiftçilik yapacağından uzun uzun anlatırdı. Bu sırada yüksek sesle ve hızlı hızlı konuşması ve ağzından eksik etmediği piposu nu çekiştirerek kurduğu plânları izah etmesini dinlerdim.

Hüseyin Şahin'i bir de (içinde kadınlı, erkekli, muhtelif yaş ve kabiliyette insanlar bulunan) 32 kişilik bir kabileyi Erciyeşe çıkarırken gördüm.

6 Temmuz 1940 da yaptığımız bu çıkışta hava tamamen sisli ve yağmurlu idi. Yükseklerde kar da serpmeğe başlamıştı. Kabileyi en az yoran emniyetli yollardan kar mıntakasına kadar götüren Şahin herkese ayrı ayrı yardım ederek ve gayret vererek

Dağ arkadaşlığı, tabiatın en asil havası içinde kazanıldığı için bütün diğer arkadaşlıklardan daha devamlı ve kuvvetli olur.

Dağ arkadaşınızı, dağların korku veren kuvvetlerine karşı yanınızda, yardıma hazır ve fedakâr hissedersiniz.

Onda, tehlikelerin yaklaşması ile artan beşerî telâştan eser yoktur..

Yanyana yürüdükçe, tehlikeleri kolayca yeneceğinize güveniniz artar.

Dağ arkadaşı, büyük tabiatın güzelliklerine gözlerini ve kalbini açmıştır. Onunla konuşmadan da kolayca anlaşabilirsiniz.

İşte, Zile'nin yukarı Kuyucak köyünden Hüseyin Şahin eşine az raslanır, iyi dağ arkadaşlarından biri idi.

Onu 1940 yılında Kayseri'de Talas'da tanımıştım. Talaslılardan dağ gezilerini sevdiğimi öğrenmiş.

Bir gün bir etobüs yolculuğunda, bana kendisini bile tanıtmaya lüzum görmeden bir Erciyes çıkışı yapmağı teklif etti. Hüseyin Şahin bir gün sonra beni evimde bularak teklifini ta zeledi. Onunla konuşunca bu iri yarı genç adamın hiçde görüldüğü kadar basit ve kaba olmadığını hayretle öğreniyordum.

Hüseyin Şahin, doğru dürüst bir ilk tahsil bile yapmamıştı. Nasıl yapabiliyordu ki köylerinde mektep yoktu. Tahsil çağında,

en zayıf olanları bile zirveye çıkar-
mağa muvaffak olmuş ve hepimi-
zin sevgisini kazanmıştı. O gün
den sonra içli dışı dost olduk.
Her cumartesi günü ertesi günün
porgramını çizer ve pazar gün-
lerini ekseriyetle yürüyüş ve dağ
çıkışları yaparak geçirirdik.

Gezintilerde çok işimize ya-
rılan buluşları vardı. Bir pazar
günü Yılanlı dağa uzun bir yü-
rüyüş yapmış susamıştık ve bu
civarda belli bir su pınarı yoktu
Hüseyin Şahin eski bir kale ha-
rabesinin içinde büyük bir taş
kaldırarak bir kuyu keşfetti. Şa-

Hüseyin Şahin
hin bu su kuyularını evvelden
hesap etmiş ve uzun bir ingiliz
sicimi i'e büyükçe bir şişe ge-
tirmişti. Şişenin boğazına ağırlık
olsun diye bir taş bağhyarak
kuyuya sallandırdı ve kolayca su-
yu yukarıya aldı. Bütün diğer
gezintilerimizde artık bu şişe ile
sicimi yanımızdan eksik etmi-
yorduk.

Uzun boyu, iri ve kuvvetli

yapısı ile daha bir asır yaşaya-
cak hissinin veren Şahinin 55
yaşında öleceğini aklımıza geti-
remezdik. 1942 yılı sonlarında
hastalanmış, son yaptığımız bü-
yük dağ çıkışlarına iştirak ede-
memişti.

Ağız g'şasında ve boğazında
başlıyan kırmızı kabarcıklar de-
risini de kaplıyarak bütün vücu-
du yara bere içinde kalmıştı.

Bu hastalık Kayseride, Anka-
rada ve İstanbulda lâıykile teş-
his edilemeden 1943 yılı mart
ayında Şahin gözlerini çok sev-
diği tabiata yumdu.

Oaun çok kuvvetli bünyesi-
nin her çeşit hastalığı yeneceği-
ne o kadar güveniyordu ki Şa-
hinin ölümüne ne güç inanabil-
dik. Üç çocuğu ile genç karı-
sını bırakarak Ankarada bir has-
tahane köşesinde ölen Hüseyin
Şahine ne yazık ki bir cenaze
töreni bile yapamadık.

Karısının hastaneye yazdığı
bir mektup (ölmüştür) kaydı ile
iade edilmiş ve bu acı haberi
çok sonra öğrenebilmiştik.

Beden terbiyesi Kayseri böl-
gesi Şahinin hatırasına kadirşi-
naslık gösterdi. Yaptığımız tekli-
fi kabul ederek Erciyes üzerinde
Tekir yaylasında 2050 rakımlı
bir mevkide kurulmuş olan ilk
yataklı dağ kulübesini (Şahin
dağ kulübesi) adıyle adlandırdı.
Halkevi spor komitesi de kulü-
benin levhasını hazırladı ve Şa-
hinin bir resmini çerçeveleterek
kulübeye koydu.

Erciyes'in bağrında birlikte
yerini seçip temelini attığımız
bu kulübe Şahinin dağcılık ruhu
ve unutulmaz arkadaşlığı için mü-
tevazi bir hatıra taşı gibi kalacak
ve burada kalacaklara dağ arka-
daşlığının değerini belirtecektir.

Muvaffak Uyanık

DERİLER

YAZAN : Mahir Naci

Yırtık ve kirli şalvarlarını
d'zlerinden yukarsına kadar çem-
remiş iki adam, şiddetle kokan
derileri havuzun içinden çekip,
duvarın üzerine üst üste istif
ediyorlardı. Hiç konuşmuyorlar-
dı. Bir aralık birisinin ayağı bir
taşa çarptı ve olduğu yere çö-
meldi. Baş parmağının ucundan
hafif kan sızıyordu. Duvarın ar-
kasında oturan çıplak kafalı, be-
yaz bıyıklı, şişman adam (dur-
mayın) dedi. Daha dikkatli ba-
karak (bir şey olmaz, haydi) di-
ye bağırdı. Adam (üf.. üf) diye-
rek yerinden kalktı. Öteki onu
kolundan tuttu. (Ne oldu be?
Ufak bir sıyrık.))

Tekrar havuzdan pis, yağlı
ve vicık vicık derileri çektiler.
Duvarın arkasındaki adam için-
de soğan ve peynir olan bazla-
madan kalın ve uzun bir sık-
mayi iştahla tıktırıyor, arada
bir arkasına bakıyordu.

Ayağı kanayan daha bu gün
işe başlamıştı.

Ekinler berektli olmayınca,
köyde ne hayvanların ne de
kendilerinin kışık yiyeceği te-
min edilemeyince şaşkın bir hale
gelen ve bir şey düşünemeyen
ihtiyar babasının yanına sokulmuş
(Şehre çalışmağa gideceğim)
demişti. (Fabrikada adamına gö-
re günde elli kuruş veriyorlar.)
Diye de ilâve etmişti. Bakkalın
Yusuf'unu, Güdük Ahmetlerin
Kasım'ını misal göstermiş yok-
sullukdan ne söyleyeceğini bil-
meyen adamı kandırmıştı. Ha-

kikaten gerek Yusuf gerek ka-
sım cepleri dolgun, üstleri baş-
ları düzgün dönmüşlerdi

İkinci gün analığının hazır-
ladığı azığı arkasına vurmuş
şehri görenlerden ve orada ka-
lanlardan akıl danışmağa gitmiş-
di. Kasım buldu, (Fabrika-
da şimdilik sana iş vermezler.
İyisi mi bizim Ömer'in kahve-
sine git. Oradan sor. Sana Ço-
pur Veysel'i göstereyim. Ben
den de selâm idersin. O, gün-
deliği altmış kuruşa seni deri
kaşımağa götürür.) dedi.

Altmış kuruş kötü bir para
değildi. Çarğını da azığın ipine
bağladı. Hava güzel idi. Bir ge-
ce bir gündüz yürüyüşten sonra
şehre geldi. Ömer'in kahvesini
bulup o günün yatsısını etti.
Kahvedekilerden biri (Veysel
ancak ortalık kararınca buraya
uğrar) demişti.

Her şey yolunda.. O akşam
kahveye su taşıdı da bir köşe-
ciğe yatıverdi, Sabah da Çopar
Veyselle deri kaşımağa gitti.

İlk bakışta iş kolay gibi gö-
rülüyordu. Fakat güneş bir a-
dam boyu yükselince ve havu-
zun suyu deri çekildikçe kok-
maya başlayınca vaziyet değişti,

Başı yavaş yavaş dönmeye,
midesi bulanmaya başladı. İki
kerre kusmak istedi, beceremedi.

Ayağı da böyle olunca kork-
tu. Sonra burada büyük, sarı
arılar vardı. Geliyor, etrafında
dönüp dolaşıyor, derilere konu-
yorlardı. Hele sineklerin haddi

hesabı yoktu. Neyse.. Bunlar bir şey değil. Koku! O pis, o müthiş koku! İki kere Veysel sordu: (alıştık) diyordu. Veysel de burada işçi idi. Derinin sahibi duvarın dibindeki şişman, yuvarlak adam imiş. Bir kere iki tarafına sürtünerek ve sıvaları dökerek yanlarına geldi (Gayret gayret) dedi. Veysel onun için (Çok zengindir) di yordu.

Şişman göbekli adam duvarın dibine gelince cebindeki son sıkımayı çıkardı. Veysel ona ağzını maçıldatarak baktı.

Koku gittikçe artıyordu. Gözü de kararmağa başladı. Dizleri titriyor midesi sancıyordu. Uzaklara baktı. Oralarda olmağı ne kadar arzu ederdi. Acı susuz ne vaziyette olursa olsun! (Köyde eşek ölürdü, köpek ölürdü de yine böyle kokmazdı.) diye söylendi. Sendeliyordu. Eliyle saçlarını karıştırdı. Avuçları uyuşmuş, kavlamıştı. veysel (haydi) dedi (bu son posta).

Havuzdaki bütün derileri taşımışlardı. Şişman adam içerden iki bıçak getirdi. Bunlar, uclarında tahta, tutacağı olan ağır demirlerdi. veysel (benim gibi yap!) dedi. Duvara bir deri gerdi ve tüylerini kaşımağa başladı.

Bu, daha kötü oldu. Kolları asi bir inatla kıvrıla kıvrıla bileklerine yapışıyor, kalıyordu. Koku, bir adım daha yakınlaşmıştı. Bıçağı sürttüğü parmakları karıncalanıyor, kanı çekiliyor gibi oluyordu. Boynu da ağrımağa başladı. Ayakta duramayacak bir vaziyete gelmişti. Ensesinden bel kemiği boyunca soğuk bir şayın aktığını duyar gibi oldu. Sinekler, halsiz göz

kapakları üzerine konuyorlar, serbestce burun kıvrımları yolunca dudaklarına kadar iniyorlardı.

Veysel (saat on ikiden bire kadar izin var) diyordu. Fakat vakit bir türlü geçmemişti.

Yüzüne düşen kılların suyu boynunun altındaki oyuklara doluyor, dudaklarının etrafında halkalar yopıyordu. Kulağının arkasından alınına doğru giden şiddetli bir sancı vardı. Gözlerini yavaş yavaş kapadı.

Bir kaç defa şişman adam (durma!) diye bağırdı ve veysel bir keş defa ona ters ters baktı.

Nihayet saat on iki oldu da, hatta beş dakika geçti de adam (istirahat edin) dedi ve gitti. veysel hemen doğruldu. (ben) dedi, (bakkaldan yiyecek alıp geleyim.)

Kusmak isteyerek fakat muvaffak olamayarak ilerledi. Elini ağzına soktukça daha fena oluyordu. (Şöyle açılalım da hava alalım) dedi. Dizleri gevşedi. Bir yere tutunmak için etrafına baktı. Sağından damlayan sular ve bileklerinden inen kıllar ıslak ve yapışkan bir his veriyorlardı. Sakakları zonkluyor, kuluyla yaptığı en ufak bir hareket onu fena halde yoruyordu. Sallanarak ve müthiş bir gayret sarf ederek iki adım attı. Gözlerinin önüne köyü, daha dün ayrıldığı babası geldi. Baş döndü ve sessizce çöktü. Tutunacak bir taş, bir şey aradı. Yavaş yavaş havuza doğru, çamurla birlikte kayıyor, katılaştıkça kolları hiç oynayamıyordu. Suyun geldiği oluğun kenarında gömlegi çahya takıldı, Fakat yırtıldı. İlk defa ayağı sonra bütün vücudu hafif bir gürültüyle gömüldü.

Bugün çıkmakta olan Halkevleri Dergileri

Derginin adı	Çıkaran Halkevi
Başpınar	Gaziantep
Çorumlu	Çorum
Doğuş	Kars
Erciyes	Kayseri
Fikirler	İzmir
Gediz	Manisa
Görüşler	Adana
Halkevi	Eskişehir
İnanç	Denizli
İnan	Trabzon
Karacadağ	Diyarbakır
Karaelmas	Zonguldak
Kaynak	Balıkesir
Konya	Konya
Ondokuz Mayıs	Samsun
Taşpınar	Afyon
Türk Akdeniz	Antalya
Ün	İsparta
Uludağ	Bursa
Yeni Türk	Eminönü
Halk bilgisi haberleri	Eminözü

Çıkış tarihi 1/12/1943

